

Jaarverslag 2006

Noordbrabants Museum

Woord vooraf van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht stelt met genoegen vast dat in 2006 de gewenste doelstellingen zijn behaald. Evenals in 2005 was er sprake van een hoger bezoekerscijfer dan begroot. Het museum slaagt erin om voortdurend op positieve wijze in de pers te komen of anderszins aandacht te krijgen voor de activiteiten. Wel verliep de voorbereiding van de verbouwing en uitbreiding in 2006 moeizaam. De Raad hoopt dat verdere vertraging in 2007 en volgende jaren kan worden voorkomen.

De besprekingen over de samenwerking met het Museum voor Religieuze Kunst zijn in 2006 voorspoedig gelopen. De Raad dankt het bestuur en de directeur van dat museum voor hun bijdrage in dit proces.

In 2006 kwam de Raad vier maal bij elkaar. Dit vergaderritme is verbonden met het verschijnen van de kwartaalverslagen. Verder waren de leden van de Raad beschikbaar voor de directeur voor incidentele adviezen. Ook tijdens de voortgang van de onderhandelingen met het Museum voor Religieuze Kunst heeft de Raad een actieve rol gespeeld.

Bij het begin van het verslagjaar telde de Raad twee vacatures. In overleg met de provincie Noord-Brabant werd besloten een van deze vacatures tijdelijk niet op te vullen in verband met een eventuele samenwerking met het Museum voor Religieuze Kunst in Uden en daarmee samenhangende gevolgen voor de samenstelling van de Raad.

Medio 2006 trad mr. A.J.G. Smetsers toe als lid van de Raad.

In 2006 voldeed het functioneren van RvT en directie grotendeels aan de 23 aanbevelingen van de Code Cultural Governance 2003 zoals geformuleerd door de Stichting Kunst en Zaken. Het voornemen om deze handleiding meer nadrukkelijk te implementeren als kader voor Raad van Toezicht en directie is aangehouden in verband met het verschijnen van de nieuwe code in 2007.

Tot slot dankt de Raad de Provincie en de Gemeente voor de grote betrokkenheid bij het museum. Vooral de provincie Noord-Brabant heeft zich in 2006 een bijzondere waardevolle partner getoond die met groot enthousiasme haar museum heeft gesteund waar dat nodig was. Tevens complimenteert de Raad de directie, medewerkers en vrijwilligers met hun inzet en de behaalde resultaten.

Raad van Toezicht
H.A.J. Bemelmans, voorzitter
dr. W.M. van den Goorbergh, vice-voorzitter
drs. A.M. Gerhartl-Witteveen
mr. A.J.G. Smetsers

Woord vooraf van de directeur

Dankzij drie grote exposities die beter werden bezocht dan de aanvankelijke ramingen is 2006 een goed jaar geworden, zowel voor de bezoekerscijfers als voor het financiële resultaat. Maar ook een reeks activiteiten heeft bijgedragen aan het totaalresultaat. De bezoekers spreidden zich min of meer gelijkmatig over het hele jaar. De best bezochte expositie was Spreken is zilver, kijken is goud die ondanks de zeer lang aanhoudende zomerhitte ruim 45.000 bezoekers trok. Het succes van al deze activiteiten is in de eerste plaats het resultaat van de professionaliteit en creativiteit van de medewerkers die hun werk met grote inzet hebben verricht.

De directie heeft in 2006 is veel tijd geïnvesteerd in de exploitatiebegroting voor de periode ná 2008, in de verbouwing van het museum, in de besprekingen met het Museum voor Religieuze Kunst in Uden en in een interne verbouwing die noodzakelijk was ten behoeve van de veiligheid.

De *exploitatiebegroting* voor de periode na de verbouwing werd voorgelegd aan de provinciale politiek in de vorm van drie scenario's. Uiteindelijk kozen Provinciale Staten voor de maximale variant en een maximaal activiteitenpakket. Daarmee is voor het museum een belangrijke voorwaarde gerealiseerd om in de toekomst optimaal te kunnen functioneren.

Eind 2006 was het definitieve ontwerp voor de *verbouwing en uitbreiding* van het museum van architect Hubert Jan Henket gereed. Eerder dat jaar was de voortgang vertraagd in verband met de moeilijkheden om binnen het bestaande budget het plan van eisen te realiseren. Helaas konden deze problemen niet meer in 2006 zelf worden opgelost¹.

Op verzoek van de Provincie Noord-Brabant was in 2005 overleg opgestart met het bestuur van het *Museum voor Religieuze Kunst in Uden* om te onderzoeken of een nauwe samenwerking de continuïteit van het Udense museum kan waarborgen en beide musea inhoudelijk kan versterken. In 2006 werden de besprekingen voortgezet, wat in december leidde tot een intentieverklaring. Die is aan de provincie Noord-Brabant voorgelegd met het verzoek verregaande samenwerking financieel te ondersteunen. Gedeputeerde Luidendijk heeft aangegeven daar in beginsel voor open te staan; een definitief besluit daarover wordt in 2007 verwacht.

In 2006 vond een omvangrijke *interne verbouwing* plaats van het gebouw dat bekend staat als 'Quist 1'. De ingreep was noodzakelijk vanwege de strengere veiligheidseisen van bruikleengevers en verzekeraars. Feitelijk betekende dit dat deze amper 20 jaar oude, en rond 1990 al extra beveiligde vleugel, opnieuw moest worden aangepast. Aan de hiervoor nodige investering van 500.000 euro heeft de provincie Noord-Brabant 372.500 euro bijgedragen. De verwachting is dat ook voor het oude paleisgedeelte binnen nu en vijf jaar rekening moet worden gehouden met een aanzienlijke verzwaring van de beveiligingseisen en dito investeringen. Ook de klimaateisen worden zwaarder nu we steeds vaker te maken krijgen met lang aanhoudende perioden van warmte en droogte.

Eind 2006 zijn verkennende gesprekken gevoerd over een *sponsorproject* voor de herinrichting van het nieuwe museum.

Drs. J.C.Th.M. van Laarhoven

---

¹ Begin 2007 heeft het college van GS besloten om aan Provinciale Staten voor te stellen om ten behoeve van de realisering van het plan van eisen 2,5 miljoen extra te investeren.

1. De Collectie

Het museum verzamelt voorwerpen op het gebied van geschiedenis, kunst en cultuur van de provincie Noord-Brabant en de Zuidelijke Nederlanden. Ondanks dit brede verzamelgebied en het grote aanbod komen slechts weinig voorwerpen voor acquisitie in aanmerking. Er wordt streng 'aan de deur geselecteerd'; niet zelden verwijst het Noordbrabants Museum de aanbieders van voorwerpen door naar andere musea of worden collega's geattendeerd op aanbiedingen in de handel of bij particulieren. Met een aantal musea is afspraken gemaakt over een taakverdeling op het gebied van collectievorming. Ook kan de aanwezigheid van voorwerpen in andere collecties een argument zijn om een aanbod af te wijzen. Het verzamelbeleid wordt kritischer: er wordt in aantal minder gekocht en de gemiddelde prijs voor aankopen stijgt. Daarnaast wordt meer gelet op het belang van een aankoop voor de vaste presentatie en het publieksbereik.

In 2006 zijn 29 inventarisnummers aan de verzameling toegevoegd. Onder de acquisities bevinden zich ook enkele schenkingen. Een selectie van de aanwinsten wordt later in dit hoofdstuk gedetailleerd besproken.

Restauraties hangen meestal samen met de inpassing van een voorwerp in de een expositie of vaste presentatie. Ook de acquisitie van een voorwerp kan aanleiding zijn om het te restaureren. Het eerste was het geval bij het schilderij van de Premonstratensers door Antoon Derkinderen. Van het tweede motief, restauratie bij het moment van verwerving, was sprake bij de eind 2005 gekochte kopie naar de Aanbidding door de Drie Koningen van Jeroen Bosch en bij het portret door Emmanuel Adrianus Henricus van der Ven van burgemeester mr. A.G. Verheijen (1770-1857) dat door de gemeente 's-Hertogenbosch werd geschonken. Alle restauraties werden uitgevoerd door Michel van de Laar. De kopie naar Bosch werd bij die gelegenheid dendrochronologisch onderzocht door professor Peter Klein uit Hamburg. Dit onderzoek wees uit dat de het schilderij is gemaakt tussen 1555-1565/70. Dat maakt het vrijwel zeker dat het direct naar het toentertijd in Antwerpen hangende origineel is gemaakt.

De grootscheepse operatie om de collectie te digitaliseren nam ook in 2006 het hele jaar in beslag. Fotograaf Ton van der Vorst en projectmedewerker Marieke Heuvelman hebben zich met deze omvangrijke klus beziggehouden. In december was ongeveer 60 procent van de collectie gefotografeerd. Het voornemen om alle grafiek en tekeningen in 2006 al te ontsluiten is net niet gehaald. Dat gaat nu in 2007 gebeuren.

BIJZONDERE ACQUISITIES

Twee kandelaars uit Bergen op Zoom

circa 1650-1700
Zilver, hoogte 22,5 cm

Over de goud- en zilversmeden die in de zeventiende eeuw in Bergen op Zoom hebben gewerkt is weinig bekend. Uit de archieven kennen we weliswaar enkele namen, maar het is zelden mogelijk de maker van een stuk zilver te identificeren. Ook de datering van de jaarletters die op de zilverwerken werden geslagen is onbekend. Bovendien heeft er lange tijd verwarring bestaan over de interpretatie van het stadsteken van Bergen op Zoom dat met drie andreaskruisen vrijwel identiek is aan dat van Breda. Op het stadsteken van Bergen op Zoom is daaraan, ter onderscheiding, een klein bergje toegevoegd.

De twee op een veiling gekochte kandelaars dragen duidelijk het stadsteken van Bergen Op Zoom. Daarnaast staan er de jaarletter F en het meesterteken van de edelsmid: een zespuntige ster in een cirkel. Beide tekens zijn niet geïdentificeerd. Op stilistische gronden kunnen de kandelaars gedateerd worden in de tweede helft van de zeventiende eeuw. Ze zijn uitgevoerd in de bloemstijl die toen populair was. Vergelijkbaar zijn de bloemdecoraties op twee kandelaars van de Bredase zilversmid Guiliam Domis uit 1665 die in 2001 door het Noordbrabants Museum werden verworven. Die kandelaars waren afkomstig uit de voormalige schuilkerk van Ber-

gen op Zoom wat het mogelijk maakt dat de Bergse zilversmid deze wat oudere voorbeelden voor ogen heeft gehad. Voor het Noordbrabants Museum zijn deze kandelaars van belang omdat het museum nog niet beschikte over enig ander voorbeeld van zilver vervaardigd in Bergen op Zoom.

Thomas van Leent (Princenhage 1807 – 1882 's-Hertogenbosch)

Interieur met personages rondom een tafel bij kaarslicht, 1844
Olieverf op paneel, 35 x 40 cm

Thomas van Leent studeerde aan de Koninklijke School voor Beeldende Kunsten in 's-Hertogenbosch en is in deze stad blijven wonen en werken. Hij specialiseerde zich in geschilderde interieurs bij kaars- en lamplicht. Ook maakte hij vruchtenstillevens.

Het verworven schilderij toont een groep personen zittend bij een tafel. Op de tafel staat een viskom waarnaar een klein meisje haar hand uitstrekt. Het licht komt van een kaars. In de schemerige achtergrond zijn een schoorsteenmantel met beelden en een schilderij te herkennen. Het werk is een typisch voorbeeld van de kunst van Van Leent.

Het schilderij past goed in het streven om in de vaste opstelling meer aandacht te besteden aan Brabantse kunst uit de negentiende eeuw. Als typisch kaarslichtschilderij past het in de traditie van zulke voorstellingen die in Brabant ook door Petrus van Schendel (1806-1870) en Jan Hendrik van Grootvelt (1808-1855) werden geschilderd.

Jacques François Carabain (Amsterdam 1834–1924 Brussel)

Gezicht op de markt van 's-Hertogenbosch, ca. 1870
Olieverf op doek, 61,8 x 81,6 cm

De Amsterdammer Jacques François Carabain is representatief voor de Nederlandse schilders van stadsgezichten in het derde kwart van de 19de eeuw. Hij verhuisde al vroeg naar Brussel. Carabain schilderde naast Nederlandse en Belgische onderwerpen, ook landschappen en stadsgezichten in Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk en Italië.

Het gezicht op de markt van 's-Hertogenbosch is rond 1870 gemaakt. De architectuur is met aandacht voor detail weergegeven en laat bijzonderheden zien die tot aan de vondst van dit schilderij onbekend waren. Het voormalige woonhuis van Jeroen Bosch, het zesde huis van links (met trapgevel), is echter ontsproten aan de fantasie van de schilder. Rond 1870 werd dit pand van een nieuwe voorgevel voorzien. Wellicht was de oude gevel net afgebroken toen de schilder de stad bezocht. Het opduiken van een topografisch zo boeiend schilderij was zeer verrassend. Behalve het anonieme schilderij van de Lakenmarkt uit ca. 1530 dat eveneens de noordkant van de markt laat zien (maar dan van de andere kant) en het 17de-eeuwse stuk van Beerstraten van de oostkant van de markt, eveneens te zien in het Noordbrabants Museum, waren er geen andere monumentale doeken van de Bossche markt bekend totdat deze Carabain opdook. Dit schilderij is bovendien buitengewoon aantrekkelijk door de levendige weergave van markttaferelen, Brabantse hoogkarren, spelende kinderen, een hondenkar en fraaie kostuums.

Jan Bogaerts ('s-Hertogenbosch 1878-1962 Wassenaar)

De stadswal van 's-Hertogenbosch, 1925
Olieverf op doek, 50 x 70 cm

Jan Bogaerts was een Bossche schilder die, hoewel hij veertig jaar van zijn leven in Wassenaar heeft doorgebracht, nauw met zijn geboortestad verbonden bleef. Hij inspireerde zich voor dit schilderij op het Oranjebolwerk aan de Zuidwal van 's-Hertogenbosch. De rest van het landschap is gefingeerd. De serene en weemoedige sfeer doet denken aan Bogaerts' droomlandschappen uit zijn vroege periode. Toen werd hij beïnvloed door het symbolistische werk van zijn leermeester Antoon van Welie. Jan Bogaerts is vooral bekend geworden door zijn verfijnde stillevens met alledaagse danwel exotische voorwerpen en zijn deftige portretten van de gezeten burgerij (onder meer uit Den Bosch) zijn voornaamste oprachtgever. In zijn afkeer van de moderne kunststromingen en zijn keuze voor een fijnzinnig realisme ademt zijn werk een intieme, nostalgische sfeer. Het bevestigt de herinnering aan een bijna gelukzalige periode. Jan Bogaerts was erelid van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant, dat diens 'Stilleven met citroenen' voor het Noordbrabants Museum verwierf. Zelf schonk hij een jeugdwerk, 'Oude Hannes' uit Den Bosch. In totaal bevinden zich negen werken van Jan Bogaerts in de collectie.

Piet Verdonk ('s-Hertogenbosch 1901 – 's-Hertogenbosch 1968)

Kerstgroep van 18 beelden en een stal

1943-1948

Terracotta

en

Heilige Gemma

Terracotta

1943

Piet Verdonk is een van de laatste beeldhouwers die voortkomt uit de 19de-eeuwse bouwloods van de Sint-Jan in 's-Hertogenbosch. Hij is opgegroeid met de laatste fase van de neogotiek en maakte de overgang mee naar 20ste-eeuwse, weliswaar nog figuratieve, richtingen. Tussen de periode 1930-1960 was hij een van de meest productieve religieuze beeldhouwers in Brabant; daarnaast werkte hij voor niet-kerkelijke opdrachtgevers.

De grote terracotta kerstgroep heeft Verdonk gemaakt voor eigen gebruik en was, tot aan de overdracht aan het museum, in het bezit van zijn dochter. Dat geldt ook voor het beeldje van de heilige Gemma, een Italiaanse heilige die vooral in Oost-Brabant veel is vereerd en naar wie tussen 1940 (het jaar van haar heiligverklaring) en 1960 juist in dat deel van de provincie erg veel meisjes werden vernoemd. De verering kwam voort uit de activiteiten van de Katholieke Vrouwenbond in die periode.

Leo Gestel (Woerden 1881 – 1941 Hilversum)

Brabants carnaval, 1907 of 1908

Aquarel en gekleurd krijt op papier, 27,5 x 36 cm

De Hollandse schilder Leo Gestel maakte zowel in 1907 als in 1908 in 's-Hertogenbosch het carnaval mee. Hij heeft bij die gelegenheden een aantal tekeningen gemaakt. Daarvan bezit het Noordbrabants Museum er een drietal ('Feestvierder in boerenkiel', 'Twee feestvierders' en 'Dronken feestvierders'). De bij veilinghuis Sotheby's verworven vierde tekening vormt een fraaie aanvulling daarop. Het toont een stel dat aan een tafel zit en zich kennelijk goed vermaakt. Daarbij heeft de kunstenaar geschreven: 'Van een Brabantsch Carnaval'. Het is een treffende sfeerimpressie van het carnavalsfeest in het begin van de twintigste eeuw.

Korrie Besems (Den Hout 1961)

27 foto's van neotraditionalistische en moderne architectuur in Noord-Brabant.

Al vanaf het begin van haar loopbaan als kunstenaar is Korrie Besems gefascineerd door stedelijke landschappen en de relatie tussen de mens en zijn leefomgeving. De aangekochte foto's maken deel uit van haar project *Verzonnen Verleden* over neotraditionalistische architectuur in Nederland ('de sfeer van toen met het comfort van nu'). De meest spraakmakende voorbeelden hiervan zijn het vestingstadje Brandevoort in Helmond en de negen kastelen van Haverleij in den Bosch. Zij worden inmiddels naar hartelust gekopieerd in de rest van Nederland. Vrijwel geruisloos is een grote productie van dergelijk architectuur op gang gekomen naast de innoverende architectuur van Rem Koolhaas en MVRDV waar Nederland internationaal om bekend staat. Hele straten en nieuwe wijken worden er mee ingericht. In haar foto's heeft Korrie Besems een vertaling willen geven van de mix van afkeuring én waardering die zij bij zichzelf constateerde tegenover deze nieuwe architectuurmode. Zij heeft de foto's zo genomen dat het fonkelnieuwe en maquetteachtige er van afstraalt; tegelijk heeft ze ernaar gestreefd om elke foto zo intens en verrassend mogelijk te maken zodat die de status van document overstijgt en daardoor een autonoom beeld wordt. Hier en daar zijn anonieme passanten of bewoners mee gefotografeerd. Het 4 x 5 inch formaat dat zij heeft gehanteerd, levert bijzonder scherpe foto's op en geeft ze een ouderwets soort rust mee.

2. Tentoonstellingen

Het beleid om met een gevarieerd expositieprogramma en de toepassing van moderne presentatietechnieken meer bezoekers binnen te halen, heeft ook in 2006 zijn uitwerking niet gemist.

De eerste exposities stonden in het teken van de fotografie, een medium dat niet alleen vanuit artistiek oogpunt belangstellenden trekt, maar ook in opkomst is om zowel het verleden als de eigen tijd in beeld te brengen. De expositie *Hollands Zicht* had een goede bezoekersprognose omdat het thema gekoppeld was aan een landelijk bekend televisieprogramma. In de maanden waarin deze tentoonstelling te zien was trok het museum dan ook ruim 30.000 bezoekers, iets boven de raming. Omdat *Hollands Zicht* een doorsnee bood van de Nederlandse samenleving anno 2005, ontstond het idee om belangstellenden te vragen hoe zij het Brabant van nu fotografisch zouden willen vastleggen. Dit leidde tot een succesrijk project waarvoor zo'n 600 mensen gemiddeld twee foto's hebben ingezonden. Een jury van deskundigen maakte een voorselectie die via internet werd voorgelegd aan een publiek dat de winnaars koos. Bij dit project werd samengewerkt met het Brabants Dagblad en de Brabant Collectie van de Universiteit van Tilburg. De veelheid aan externe contacten in het kader van de expositie met zowel de museumbezoeker als relevante partners in het maatschappelijk veld leverde veel goodwill op. Bovendien werden op deze manier nieuwe bezoekers aangetrokken, een doelstelling die het museum al enkele jaren bezig houdt en waarin het ook slaagt.

De expositie *Spreken is zilver, kijken is goud* over spreekwoorden in de kunst stond gepland voor de zomermaanden, doorgaans een lastige periode voor de bezoekerscijfers. Om voldoende publiek te bereiken werd gekozen voor robuuste publiciteit; verder voor een concept dat sprankelend was door de verscheidenheid aan geëxposeerde voorwerpen (van schilderijen van Jordaens tot opgezette dieren) en voor een intensieve toepassing van multimediale presentaties. In de pers werd de educatieve benadering zeer geprezen. Het resulteerde in een van de best bezochte zomerperiodes van de afgelopen tien jaar. Er kwamen 45.000 bezoekers naar de tentoonstelling kijken, waaronder veel jeugd, en dit ondanks een drukkend effect op de bezoekersaantallen tijdens de ongekend warme julimaand.

Met de expositie *Kunst rond 1900* heeft het museum speciaal de kunstliefhebbers willen bedienen. Het thema van de expositie is zeker niet nieuw. Daar lag dus een moeilijkheid. Om te voorkomen dat de expositie beschouwd zou worden als een herhaling van wat elders al was gedaan werd gekozen voor een concept dat brak met traditionele manieren waarop tot heden tegen de kunst van 1900 is aangekeken. In zekere zin werd daarbij voortgebouwd op wat sinds lang een sterke kant is van het Noordbrabants Museum: het vermogen om goede cultuurhistorische tentoonstellingen te maken. De expositie kreeg dan ook een cultuurhistorisch ogend concept waarbij de voorwerpen gepresenteerd werden binnen vijf thematische kaders. De kritieken waren lovend en ook deze tentoonstelling sloot af met een bezoekersaantal boven de 30.000.

Het beleid om in de galerij exposities te maken van jonge kunstenaars uit Brabant is ook in 2006 voortgezet. Dat geldt ook voor de inzet van het Koetshuis op het museumplein voor expositiedoeleinden, vooral voor exposities met een directe binding naar de stad 's-Hertogenbosch.

In totaal maakte het museum in 2006 achttien exposities, waarvan drie grote en vier middelgrote tentoonstellingen. Daarnaast werd eind 2006 de vaste presentatie op twee plaatsen zeer ingrijpend aangepast.

VASTE PRESENTATIE

Vernieuwde Van Gogh-presentatie

Vanaf 25 november 2006 is de Van Gogh-presentatie vernieuwd. De nieuwe opstelling is het gevolg van de omstandigheid dat het museum de komende jaren acht Van Goghs kan laten zien in plaats van de drie die tot voor kort te zien waren. Die vijf nieuwe doeken zijn in bruikleen afgestaan door het Van Goghmuseum, het Rijksmuseum en een particuliere verzamelaar. Het zijn alle vijf schilderijen uit de Brabantse tijd van Van Gogh van december 1883 tot november 1885. In die perio-

de woonde hij in de Brabantse plattelandsgemeente Nuenen, concentreerde hij zich op het leven en werk van boeren en wevers, de omringende gebouwde en de natuurlijke omgeving. Als beginnend kunstenaar met nog maar twee jaar ervaring oefende hij onafgebroken en consequent op de onderdelen van het vak dat hij onder de knie wilde krijgen. Voordat hij eind 1885 besloot zich in te schrijven bij de Antwerpse kunstacademie, onderwees hij zichzelf aan de hand van studieboeken, reproducties en de uitwisseling met collega-kunstenaars. In de loop van zijn verblijf in Nuenen kreeg hij zoveel vertrouwen in zijn werk dat hij de tijd rijp vond ermee naar buiten te treden. Hij legde een opmerkelijke productie aan de dag van zowel tekeningen als schilderijen, waarvan hij de beste via zijn broer Theo op de Franse markt hoopte te brengen.

De presentatie van de acht schilderijen gaat vergezeld van een opstelling van objecten uit de leefwereld van de boeren die Van Gogh getekend en geschilderd heeft. Daarnaast worden werken van schilders uit de artistieke context van Van Gogh getoond. Er zijn twee *touchscreen*-programma's, één over de Brabantse periode van Van Gogh en één waarin zijn werk wordt vergeleken met dat van contemporaine fotografen.

De nieuwe presentatie geeft Van Gogh's Brabantse periode meer reliëf dan tot op heden mogelijk was. Hierdoor krijgt de bezoeker inzicht in zijn relatie met de provincie waarin hij werd geboren. Bij deze presentatie werd een klein boekje gemaakt met het thema 'Van Gogh en Brabant' dat dankzij de financiële steun van de provincie Noord-Brabant gratis aan alle bezoekers kan worden uitgereikt en waarin de bezoeker attent wordt gemaakt op ander Van-Gogh activiteiten in Noord-Brabant.

Presentatie van 'De schat van Nistelrode'

Gelijktijdig met de Van Goghpresentatie opende op 25 november de tentoonstelling daarvoor aangepaste afdeling archeologie met een expositie over de 30 bronzen voorwerpen die op 5 maart 2004 bij opgravingwerkzaamheden aan het tracé van de A50 Eindhoven-Oss werden aangetroffen. Het betrof een zeer goed bewaard wijnservies uit de Romeinse tijd. Door de staatssecretaris werden deze voorwerpen toegewezen aan het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden waar ze in het voorjaar van 2006 te zien waren. In overleg met dat museum werden de voorwerpen voor een periode van enkele jaren beschikbaar gesteld aan het Noordbrabants Museum. Dat was de aanleiding om de archeologische afdeling aan te passen zodat de voorwerpen goed tot hun recht komen.

De unieke vondst is meer dan alleen een kostbare schat. De voorwerpen vertellen een fascinerend verhaal over het leven in een kleine, inheemse nederzetting in het Romeinse grensgebied. Hier woonde de eigenaar van de schat: een 'Brabantse' herenboer. Vermoedelijk heeft hij op het eind van de derde eeuw na Christus het servies begraven, toen hij moest vluchten voor invallende Germanen.

Op de tentoonstelling worden voorwerpen getoond waaruit blijkt dat de bezitter van het servies en zijn dorpsgenoten sterk geromaniseerd waren: munten, sieraden, aardewerk en dakpannen. Ook is er een reconstructie gemaakt van het dorpje met centraal het porticushuis waar de grootgrondbezitter zelf woonde: een ruime woning met zuilengalerij in Romeinse stijl.

De bronsschat is geëxposeerd in een 'schatkamer' waar de 30 objecten prachtig uitgelicht staan te schitteren. In de laatste ruimte wordt uitgelegd hoe Romeinen hun wijn serveerden en dronken. Op beeldschermen geven een archeoloog en een vinoloog uitleg. Zij geven antwoord op de vraag of de Romeinse wijnen anders smaakten dan de moderne Grand Cru's en in hoeverre de Romeinse wijnrituelen van de huidige verschillen.

GROTE ZAAL

Hollands Zicht Nederland in beeld gebracht door Nederlanders

28 januari t/m 9 april 2006

In de zomer van 2005 was via internet de fotowedstrijd *Hollands Zicht* georganiseerd. Op www.hollandszicht.nl waren (amateur)fotografen opgeroepen recente foto's van Nederland in te sturen. Bijna 800 fotografen mailden daarop in totaal 3000 foto's. In het verlengde van de wedstrijd verscheen een boek en selecteerde het museum 200 foto's voor een tentoonstelling. Alle andere foto's waren te zien op

beeldschermen. De tentoonstelling was opgesplitst in drie delen: Typisch Nederlands, Alledaags Nederland en Niet alledaags Nederland. Hollands Zicht vertelt het verhaal van Nederland zoals de inzenders van de foto's ons dat hebben laten zien: schilderachtig en authentiek, herkenbaar alledaags en verrassend veelzijdig. Achter elkaar gezet gaven de foto's een uniek tijdsbeeld en een dwarsdoorsnede van ons land en zijn bevolking. Het bijbehorende boek *Hollands Zicht* bevat 450 foto's, is verschenen bij uitgeverij Pearson Education in Amsterdam en is totstandgekomen in samenwerking met de AVRO, Zoom Magazine en fotobureau Hollandse Hoogte.

Han Meeuwsen
De dans van de Noordse stern
28 januari t/m 9 april 2006

De maker noemde het een 'natuurpanorama'. Het was een combinatie van geavanceerde techniek en hoogwaardige natuurfotografie. *De dans van de Noordse stern* was een wandvullende projectie waarin de kijker als het ware de natuur werd ingezogen. We zagen imposante landschappen uit verschillende Noord-Europese landen in de opeenvolgende seizoenen en schitterende opnamen van vogels en andere dieren in hun natuurlijke omgeving. Verrassende close-ups wisselden af met adembenemende vergezichten. De muziekkeuze was van de maker zelf en was speciaal gekozen om deze presentatie tot een overweldigende ervaring te maken. Han Meeuwsen (Mierlo 1964) is een amateurfotograaf die zich al 25 jaar toelegt op de natuurfotografie. De combinatie van zijn liefde voor de natuur, zijn passie voor de fotografie en zijn voortdurend streven naar perfectie, hebben hem verschillende prijzen voor zijn werk opgeleverd.

Michel Szulc-Krzyzanowski
De mooiste mensen van de wereld
28 januari t/m 9 april 2006

De mooiste mensen van de wereld is een mondiaal fotoproject van de internationaal bekende fotograaf Michel Szulc-Krzyzanowski. Door middel van krantenadvertenties in steden verspreid over de wereld nodigde hij mensen uit om te reageren op zijn oproep als zij zichzelf de mooiste persoon van de wereld vonden. Uit hun brieven, foto's en andere documentatie selecteerde hij mannen, vrouwen, jongens en meisjes, die hij opzocht in hun woonplaats om van hen een fotodrieluik te maken. Tot dan toe had Szulc-Krzyzanowski zijn oproep geplaatst in Polen, Frankrijk, Spanje, de VS, Mexico, Brazilië en Namibië. Het totale project omvat bovendien Chili, Japan en Iran. Het doel van dit fotoproject is om het bewustzijn te vergroten over hoe mensen denken over innerlijke en uiterlijke schoonheid. De redenen waarom mensen vinden dat zij de mooiste mens van de wereld zijn, hebben zeker niet alleen met uiterlijke kenmerken te maken. Innerlijke schoonheid, het overwinnen van moeilijkheden en het koesteren van uiteenlopende overtuigingen kwamen het meest voor. Dat maakte dit project zo verrassend: onbekende personen doen fundamentele uitspraken over het leven, de maatschappij en het lot. Michel Szulc-Krzyzanowski (1949, Oosterhout) studeerde aan de Academie St. Joost in Breda en aan de Koninklijke Academie in 's-Hertogenbosch. Hij is bekend geworden met zijn fotosequenties die een sterk conceptuele inslag hebben. Sinds 1994 werkt hij aan een serie fotoprojecten die hij 'De wereld van ...' noemt. Daarin stelt hij steeds een relevante maatschappelijke kwestie aan de orde middels fotografie en tekst.

De kunstenaar aan het woord
Gefilmde kunstenaarsportretten en collectie hedendaagse kunst
29 april t/m 3 september 2006

Tegelijk met de tentoonstelling *Spreken is zilver, kijken is goud* werd in de zomermaanden een keuze getoond uit de collectie hedendaagse kunst van het Noordbrabants Museum. Evenals het afgelopen jaar gebeurde dit in samenwerking met Omroep Brabant. Deze regionale omroep had in 2005 elf documentaire portretten van Brabantse kunstenaars gemaakt. Daar waren nu zeven nieuwe bijgekomen. Deze gefilmde portretten hebben de vorm gekregen van een interview met de kunstenaar op verschillende locaties en zijn uitgezonden in het tv-programma Walhalla. In het museum waren de programma's in een verkorte versie te zien in combinatie met kunstwerken uit de collectie. De volgende kunstenaars kwamen aan bod: Woody van Amen, L.J.A.D. Creyghton, Giovanni Dalessi, Paul van Dongen, Teun Hocks, Rini Hurkmans en Sef Peeters. De kunstenaars in deze deelcollectie hebben met elkaar gemeen dat ze een band hebben met de provincie Noord-Brabant. Ze zijn er geboren, ze hebben er hun opleiding gehad of ze wonen in deze provincie.

Spreken is zilver, kijken is goud
Spreekwoorden en gezegden, van Bruegel de Oude tot Freek de Jonge
29 april t/m 3 september 2006

Spreekwoorden en gezegden treffen we niet alleen aan in boeken, maar ook in de kunst en kunstnijverheid. De tentoonstelling ging in op de herkomst en achtergronden van de Nederlandse spreekwoorden en gezegden aan de hand van serieuze én humoristische werken van Noord- en Zuid-Nederlandse kunstenaars als Bosch, Breughel, Steen, Jordaens, Van de Venne en talloze anderen. De veelal kostbare bruiklenen waren afkomstig uit collecties in binnen- en buitenland. Zo leende het museum een Berlijnse unieke tekening uit van Jeroen Bosch met de voorstelling van het spreekwoord 'Het woud heeft oren, het veld heeft ogen'. En het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen leende Jacob Jordaens' magistrale schilderij 'Zo de ouden zongen, piepen de jongen'. Daarnaast werden objecten van kunstnijverheid, houtsnijwerk, huisraad en gereedschappen waarop spreekwoorden of gezegden staan afgebeeld. Zelfs opgezette dieren werden geëxposeerd om zo aan de bezoekers met een knipoog de betekenis van herkomst van spreekwoorden te tonen. Met behulp van audiovisuele en educatieve programma's (onder meer een speurtocht voor kinderen) werd het thema van de spreekwoorden en gezegden voor een jong en oud publiek extra aantrekkelijk gemaakt.

Kunst rond 1900
Idealisme, schoonheid en geluk
23 september 2006- 7 januari 2007

De najaarstentoonstelling was gewijd aan de kunst rond 1900, met name aan het idealisme waarmee kunstenaars rond 1900 aan een betere wereld bouwden. Schilders, architecten en kunstnijveraars verenigden zich om kunst in het dagelijkse leven te brengen en zo schoonheid en geluk voor iedereen bereikbaar te maken. Gemeenschapskunstenaars als Derkinderen en Roland Holst probeerden dat ideaal gestalte te geven in wandschilderingen, affiches, glasdecoratie en boekkunst. Sierkunstenaars werkten samen in de bevroren fabriek Amstelhoek aan goede, betaalbare gebruikskunst voor een groot publiek. In de werkplaats voor binnenhuiskunst van E.J. van Van Wisselingh & Co ontwierpen Dijsselhof en Lion Cachet complete interieurs. Machinale massaproductie moest plaats maken voor zuiver en ambachtelijk handwerk. De makers van deze kunst meenden dat een mooie omgeving een heilzame en verheffende werking op hun medemensen zou hebben, waardoor een betere samenleving zou ontstaan. Op zoek naar een nieuwe, nationale stijl en naar bezinning en vergeestelijking keerden kunstenaars bestaande academische tradities de rug toe om nieuwe werelden te verkennen en oude culturen te bestuderen. Die vonden ze in Japan en Java, in de mystieke leer, in de vermeende saamhorigheid van de middeleeuwse samenleving, in de nationale volkscultuur en in de inheemse flora en fauna. De Nieuwe Kunst werd in deze tentoonstelling gepresenteerd als een geestelijke stroming met diepe wortels in het verleden. De expositie liet die en de daarop geïnspireerde kunst en kunstnijverheid zien in vijf thema's: Terug naar de natuur, Heimwee naar de Middeleeuwen, Verre culturen, De harmonie van de kosmos, en De volkse idylle. De tentoonstelling was mogelijk dankzij een ruimhartige medewerking van het Drents Museum in Assen.

Als catalogus bij de tentoonstelling diende het boek *Vernieuwing en bezinning, Nederlandse beeldende kunst en kunstnijverheid 1885-1935 uit de collectie van het Drents Museum*, alsook het *Art Nouveau Art Deco* boek, dat een schat aan informatie bood over de kunstenaars en hun werk.

Dutch village
Innovative traditions in design from the Netherlands
23 september 2006- 7 januari 2007

Tegelijk met Kunst rond 1900 werden Nederlandse ontwerpen van nu getoond: nieuwe ideeën, prototypen en producten van 50 ontwerpers afkomstig van Design Academy Eindhoven. Deze ontwerpers verzetten zich evenals hun voorgangers rond 1900 tegen de teloorgang van traditionele productietechnieken en materialen en tegen de anonieme massaproductie. Hun ontwerpen grijpen terug op een geromantiseerd verleden, soms respectvol gestileerd, soms met een vette knipoog. Tentoongesteld waren glas en textiel van Hella Jongerius, brons en aluminium van Studio Job, serviesgoed en tafellinnen van Jurgen Beij, de verbrande meubels van Maarten Baas, samen met 150 objecten van andere jonge ontwerpers. Vanwege de opmerkelijke raakvlakken met Kunst rond 1900 is voor deze combinatie van exposities gekozen. Er werd nauw samengewerkt met Design Academy Eindhoven en Royal Tichelaar Makkum. De expositie werd georganiseerd bij gelegenheid van het grasmusfestival dat in 2006 aan Design was gewijd.

GALERIJTENTOONSTELLINGEN

Jonge kunstenaars in de tuingalerij

In 2006 werden onder deze noemer zeven exposities georganiseerd:

**Marjolijn de Wit
schilderijen**

7 januari t/m 25 februari 2006

Marjolijn de Wit toonde twee zeer verschillende soorten werken: collages op de schaal van een kijkdoos en olieverfschilderijen op groot formaat. De collages bestaan uit tijdschriftfoto's van uitheemse landschappen die zij combineert met een voorgrond van uitgeknipte figuren en gedroogde takjes bladeren en bloemen. Deze open decors hebben een vreemde uitstraling vanwege het ontbreken van een duidelijk verband tussen de samenstellende delen. Enerzijds zijn dit zelfstandige objecten, anderzijds vormen zij de basis van de schilderijen van Marjolijn de Wit. Als voorstadium voor een schilderij worden de collages onder een sterke lamp gefotografeerd, zodat er vreemde schaduwen ontstaan. Vervolgens gaat zij schilderen op basis van deze foto en de collages zelf. Al schilderend – nat in nat – en manipulerend komen de dingen in een nieuwe verhouding tot elkaar te staan: enerzijds bekend en vertrouwd, anderzijds vervreemdend en zelfs beklemmend. Vandaar dat de schilderijen uiteindelijk een onbestemde sfeer ademen, maar subtieler dan de collages.

De sfeer die Marjolijn de Wit met haar schilderijen oproept, staat in relatie tot de maatschappelijke onzekerheid die zij constateert als gevolg van het menselijk ingrijpen in natuurlijke processen. Haar bronnen haalt zij uit de media en de wetenschap en betreffen hete hangijzers zoals klonen, genetische manipulatie en het broeikas-effect.

Marjolijn de Wit (Bennekom 1979) volgde de Academie voor Kunst en Vormgeving St. Joost, Breda. Zij woont en werkt in Breda.

**Evelyne Hendriks
Foto's**

4 maart t/m 30 april 2006

Evelyne Hendriks gaat uit van architectuurfoto's of foto's van landschappen in Nederland en Duitsland. Met fotoshop manipuleert zij de beelden zodanig dat zij een balans vindt tussen orde en chaos. Kort gezegd: zij verzamelt, selecteert en ordent. Ondanks een grote mate van abstractie zijn de resulterende kleurenfoto's rijk aan architectonische en landschappelijke details. Evelyne Hendriks werkt op basis van intuïtie, er is nooit een plan. Ze reist stad en land af op zoek naar geschikte onderwerpen. Daartoe maakt ze speciale fotoreizen. In de overvloed van ingrediënten om uit te kiezen herkent ze haar onderwerpen aan een bepaalde ordening in combinatie met een zekere complexiteit – haar eigen, persoonlijke maatstaf. Vervolgens reageert ze op het gevonden beeld, met een open manier van denken en doen, om een nieuw, samenhangend geheel te scheppen. Ze illustreert haar werkwijze graag met een citaat van de Franse filosoof Gilles Deleuze: 'Denken in de dingen, te midden van de dingen, een lijn trekken en geen punt zetten.'

Evelyne Hendriks (Tegelen 1976) volgde de kunstacademie in Den Bosch. Zij woont en werkt in Tilburg.

**Marijna Hazen
tekeningen**

5 mei t/m 18 juni 2006

Marijna Hazen is gefascineerd door de ruimtelijkheid van het tekenen op een groot vel papier. Niet veel potloodlijnen zijn nodig om een immense, naakte ruimte te scheppen. Langs een kale structuur ontwikkelt zich vervolgens een even summere voorstelling. Palmbomen, kamelen, vervreemdende architectuur in hard licht zijn terugkerende motieven. Het zijn herinneringen aan verre reizen. De schaarse mensfiguren die in de tekeningen voorkomen zijn absurdistisch gespierd en daarmee een karikatuur van zichzelf. Getekend door het leven lijken zij hun bestaan te overpeinzen. Wat Marijna Hazen met dergelijke tekeningen wil uitdrukken verwoordt zij als volgt: 'Is de dagelijkse realiteit niet rauwer, banaler en simpeler dan wij doorgaans bereid zijn te accepteren? De acties die ik verbeeld, zijn een reflectie van de acties uit onze werkelijkheid en de tv-cultuur. Juist in de handelingen die verveling, nutteloosheid, banaliteit, agressiviteit en leegheid uitstralen, schuilt de vraag wat de ware aard is van de menselijke cultuur. De taferelen spelen zich af in desolate, exotische landschappen waarin de tragische eenzaamheid en verveling wordt benadrukt. Als het leven ook maar een bezigheid is, neemt de rauwheid der dingen een onmiskenbare plaats in.'

Marijna Hazen (Dordrecht 1978) volgde de Academie St. Joost in Breda. Zij woont en werkt in Breda.

**Christel Boertjes
Foto's**

24 juni t/m 6 augustus 2006

De foto's van Christel Boertjes in deze tentoonstelling toonden het romantische beeld van een zwangere vrouw, maar ook de noodzakelijke ingreep van een keizer-snede. We zien de keuze van de fotograaf om de schoonheid van een hert vast te leggen, maar wel van een dood hert. Ook hangt er een mooi gefotografeerd zelfportret, maar wel van een zieke vrouw. Uit dit soort foto's blijkt een voortdurend zoeken naar schoonheid en de keerzijde daarvan. Het gaat Christel Boertjes erom de onvolmaaktheid en kwetsbaarheid van schoonheid te laten zien. Wat ze vooral niet wil is de waarheid geweld aandoen; liever wil ze beide kanten van de medaille tonen. Natuurfoto's, tijdloos mooi, gebruikt zij als vanzelfsprekende belichaming van deze dualiteit. In de cyclus van natuurlijke processen – opkomst, bloei, verval – ligt immers bij uitstek de vergankelijkheid besloten. Deze fotoserie heeft als titel *Unstill life* meegekregen. Van stilleven in de zin van onvergankelijke esthetiek is in haar visie – zoveel is duidelijk – geen sprake. De beschouwer werd eerder geconfronteerd met een zekere vervreemding dan dat hij werd gerustgesteld. Christel Boertjes (Bergen op Zoom 1975) is opgeleid aan de Academie St. Joost in Breda. Zij woont en werkt in Breda.

Silvia Kuijlaars
schilderijen en tekeningen

12 augustus t/m 24 september 2006

Silvia Kuijlaars begon haar artistieke carrière als illustrator. Hoewel zij daarin succesvol was, wilde zij niet afhankelijk zijn van opdrachten uit de wereld van de gedrukte media. Zij besloot als zelfstandig kunstenaar verder te gaan en haar eigen weg uit te stippelen. Alledaagse objecten zijn haar onderwerp, maar niet in alledaagse gedaante: steeds bewuster associërend, geeft zij ze een tweede gestalte en een extra betekenis. Zo heeft zij een fascinatie ontwikkeld voor voorwerpen zoals een spiegel, een meubel, een vrucht of een boom. Wanneer ze daarmee een mensfiguur combineert, is die niet direct herkenbaar, omdat het eerder over het verhaal rond die figuur gaat dan om de persoon zelf. Ook toont ze een voorliefde voor wolken- en sterrenhemels, die haar werk een poëtische sfeer verlenen. In het algemeen is in haar werk sprake van een mooie lichtvoetigheid. Silvia Kuijlaars is in zoverre idealistisch dat ze – ook al gebeurt het op kleine schaal – met haar werk iets positiefs wil overbrengen op de beschouwer. In de tentoonstelling toonde zij schilderijen en tekeningen, maar ook voorwerpen die zij aan hun alledaagse functie onttrekt, door ze wit te maken en van een ragfijne potloodtekening te voorzien. Silvia Kuijlaars (Terheijden 1975) bezocht de Academie voor Beeldende Kunsten St. Joost te Breda. Zij woont en werkt in Terheijden.

In verband met verbouwwerkzaamheden in het kader van de beveiliging van de Quist 1-vleugel werd de expositie enkele weken eerder dan bedoeld gesloten. Begin 2007 volgde daarom een reprise.

Aukje Koks
Schilderijen en werk op papier

23 september t/m 12 november 2006

De schilderijen van Aukje Koks tonen ruimtes die herkenbaar zijn, maar die tegelijk ook raadselachtig overkomen. Dat komt door het combineren van concrete objecten, zoals een opgemaakt bed of een openstaand raam, met vloeiende onderdelen zoals uitgelopen verf, een plotselinge spiegeling of een wervelende luchtstroom waar je die niet verwacht. Ook valt het op dat de mens buiten beeld is. De beschouwer raakt zijn houvast kwijt en gaat op zoek naar een verklaring. Veel van de geschilderde elementen blijken symbolen te zijn van een persoonlijke belevingswereld, waarin de objecten en gebeurtenissen hun eigen betekenissen hebben. Zo kan een windvlaag gezien worden als de onverklaarbare inspiratie, en de vrij stromende verf als het verlangen om zonder remmingen te kunnen schilderen. Er wordt een gebied tussen droom en werkelijkheid gestalte gegeven. Daarnaast tonen de schilderijen het plezier in het mengen van pakkende kleuren en het virtuoos aanwenden van de verf. In 2005 kreeg Aukje Koks er de Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst voor.

Aukje Koks (Gilze-Rijen 1977) is opgeleid aan de Academie voor Kunst en Vormgeving St. Joost in Breda. Haar vervolgopleiding krijgt ze aan de Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam. Zij woont en werkt in Breda.

Jasper van Oosterhout
schilderijen

18 november t/m 31 december

Voor Jasper van Oosterhout staat schilderen gelijk aan avontuur. Avontuur, omdat de uitkomst ervan nooit vaststaat en er een verrassing om elke hoek wacht. Hij

kijkt met spanning en verbazing naar wat er onder zijn handen ontstaat. Het pure genot van het creëren van een beeld is wat hem als kunstenaar drijft. Hierin ligt voor hem de zin van zijn kunstenaarschap. Wat zijn voorstellingen bij anderen losmaken vindt hij evenzeer belangrijk. Net zo als hij zelf toeschouwer is van zijn werk, nodigt hij ook de ander uit om zijn verbeelding te laten werken. Als kunstenaar neemt hij als het ware het initiatief om uit te beelden wat ook anderen zich kunnen voorstellen. Jasper van Oosterhout werkt grofweg op twee manieren. De ene is een ongecontroleerd spelen met vorm en kleur met stiften, spuitbussen en acrylverf dat tot een non-figuratieve voorstelling leidt. De andere is juist een meditatief spel met de fantasie. Dat levert figuratieve beelden op in een precieze olie-verftechniek. Samengevoegd vormen deze ingrediënten het definitieve schilderij. Jasper van Oosterhout is in 2003 afgestudeerd aan de Academie voor beeldende kunsten St. Joost in Breda. Hij woont en werkt in Aarle-Rixtel.

KOETSHUIS

Laura Hoek en Wim Habraken **Koeien in extreme zeefdruktechniek**

13 mei t/m 11 juni 2006

Dit was een kleine presentatie door kunstenaars Laura Hoek en Wim Habraken, de eigenaar van zeefdrukatelier Kurtface en galerie Ietsmooisaandemuur in Den Bosch, vanwege hun samenwerking met gebruikmaking van veel onorthodoxe en uitzonderlijke technieken, methoden en inkten. Vast onderdeel van het werk van beeldend kunstenaar Laura Hoek is de portrettengalerij van koeien. Terwijl de compositie van de koeienkop constant blijft, wordt de persoonlijkheid van elke koe benadrukt door het gebruik van wisselende technieken en kleuren. Zo is er inkt die reageert op UV-stralen, fosforhoudende inkt die in het donker blauwachtig oplicht en inkt die verkleurt als hij aan warmte wordt blootgesteld. Hoek en Habraken passen allerlei technieken uit de grafische industrie toe op kunstwerken. Ook op internationale conferenties geven zij demonstraties over grafische technieken. Laura Hoek (1963) volgde de Academie voor Beeldende Vorming in Tilburg. Naast haar kunstenaarschap ontwikkelt zij educatieve programma's voor kinderen. Wim Habraken (1958) geeft les aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht.

Zicht op Brabant

17 juni t/m 20 augustus 2006

De dertig foto's in deze presentatie waren door een jury geselecteerd uit een totaal van 1200 inzendingen. Die werden digitaal ingestuurd voor de fotowedstrijd Zicht op Brabant, georganiseerd door het Noordbrabants Museum i.s.m. het Brabants Dagblad en de Brabant Collectie. Uit deze dertig foto's had het publiek via internet drie winnaars gekozen. Het onderwerp van de fotowedstrijd was hoe de Brabander van nu denkt over zijn provincie. Bestaat Brabant nog of is dit een fictie? Waar vinden de bewoners van deze provincie dat het traditionele Brabant nog aanwezig is, wanneer het al ooit heeft bestaan. Of is er juist sprake van een nieuw beeld van een nieuw Brabant? Fotografen konden hun visie geven op het typisch Brabantse, het alledaagse Brabant en het niet-alledaagse Brabant. Richtinggevend bij de drie thema's waren de volgende dichtregels: voor 'typisch' 'Op weg naar Brabant wordt de wereld warmer' (Harriet Laurey), voor 'allegaags' 'Steeds meer nieuwe huizen' (Maarten van den Elzen) en voor 'niet-allegaags' 'Kom, dans met ons de dans der dwazen' (Oda Swagemakers). De foto's die buiten de nominatie waren gevallen konden in digitale vorm worden bekeken op een computerscherm. Er verscheen een fotoboek bij deze prijsvraag met een inleiding door Gerard Rooijackers. Dit in een oplage van 3000 exemplaren gedrukte boek was al vóór het einde van de expositie uitverkocht.

Marie José van der Linden, Ons tante zuster, ons oma en ons tante. **Tekeningen in verhaal en beweging**

26 augustus t/m 8 oktober 2006

Deze tentoonstelling was samengesteld ter gelegenheid van het verschijnen van het gelijknamige boek van animatiefilmmaakster Marie José van der Linden. *Ons tante Zuster, ons oma en ons tante* is een luchtige familiechroniek in korte teksten en rake tekeningen. Een klein meisje kijkt eind jaren '60 met verbazing naar de generatie van haar oma: drie zussen, waarvan er een kloosterzuster is. Een prachtig tijdsbeeld, neergezet met een mengeling van humor, nostalgie en een tikje venijn. Marie José van der Linden maakte behalve dit boek ook verschillende animatiefilms die werden vertoond op grote internationale filmfestivals. De film *Radio Umanak* die in 2001 door Nederland werd ingezonden voor een Oscarnominatie is hiervan een voorbeeld. Ook maakte zij filmpjes voor MTV en de IKON en werkte zij mee aan de

animatiefilm van Gerrit van Dijk "The last words of Dutch Schultz". De tekeningen voor deze film (meer dan 500) zijn in de tentoonstelling te zien, alsook een aantal van de animatiefilms. In 2006 verscheen ook de animatiefilm *Uitverkocht*, over het verdwijnen van de kleine middenstand. Het speelt zich eveneens af in een Brabants dorp, in dezelfde tijd waarin *Ons tante zuster, ons oma en ons tante* zich afspeelt.

Duke Burgerhof, Ik dood mijn tijd met leven, een greep uit de waanzin van alle dag

21 oktober t/m 10 december 2006

De expositie van de helaas vrij jong gestorven (levens)kunstenaar Duke Burgerhof (1946-2004) bestond uit zowel plat driedimensionaal werk waarin verschillende, dikwijls onorthodoxe technieken zijn toegepast. In dit werk heeft ook de taal een grote rol gekregen. In combinatie met het beeld waarmee zij verbonden zijn leidt dat dikwijls tot een glimlach. Niets is wat het heet te zijn. Duke Burgerhof verstoort de vaststaande orde en dwingt daarmee te toeschouwer tot nadenken. Steeds terugkerende motieven in zijn werk zijn de koe, de 'wetenstand', de I Tjing en de geschriften van Epicurus.

3. Het publiek

De resultaten van een jaar dat volgt op het dankzij 'Knus' succesvolle jaar 2005 met 250.000 bezoekers lijken al snel teleurstellend. Er werd zelfs rekening gehouden met een 'dip' in de bezoekersaantallen omdat succesvolle exposities vaak gevolgd worden door een tijdelijke terugval. Gelukkig is die uitgebleven. In 2006 was het bezoekersaantal weliswaar lager dan in 2005, maar nog altijd hoog voor een 'normaal' jaar. Op 31 december stond de teller op 107.679, bijna 10.000 meer dan in 2004.

In 2006 was voor het eerst de toegang voor kinderen en jongeren gratis. Dit verklaart de merkbare stijging van het aantal jongeren.

Veel bruikbare informatie over de bezoekers is afkomstig uit de kassa-gegevens. Omdat alle bezoekers daarin worden aangeslagen zijn de uitkomsten minder dan bij enquêtes door toevallige gebeurtenissen vertekend. Bovendien is deze informatie één op één vergelijkbaar met de uitkomsten van andere jaren.

In het bijgaande overzicht worden enkele cijfers uit de jaren 2004 en 2006 vergeleken. Het jaar 2005 is hier weggelaten omdat door de vele bezoekers voor Knus de cijfers over dat jaar zodanig vertekend zijn dat ze amper betekenis hebben in een vergelijkend onderzoek.

	2004		2006	
volwassenen	84920	86,6 %	88107	81,8 %
kind en jongeren	13171	13,4 %	19572	18,2 %
totaal	98091	100 %	107679	100 %
school	7157	7,3 %	10416	9,7 %
kinderen buiten	6014	6,1 %	9156	8,5 %
65pluskaart	4371	4,5 %	7890	7,3 %

De belangrijkste constatering is dat het bezoek van kinderen en jongeren is gestegen, zowel het individuele bezoek als het bezoek in schoolverband. Die stijging is niet ten koste gegaan van het volwassenenbezoek. In 2006 vormde het onderwijs bijna 10 procent van het totale bezoek tegenover 7,3 % in 2004. (Ook in 2005 was het aandeel van de scholen met 7993 leerlingen een stuk minder dan in 2006). Deze stijging hangt ongetwijfeld samen met de gratis toegangsregeling voor kinderen en jongeren. Ook het aantal mensen dat gebruik maakt van de seniorenkaart om het museum met korting te bezoeken is toegenomen.

EDUCATIE

Het accent binnen de verschillende educatieve taken van het museum lag in 2006 bij zowel het basis- als voortgezet onderwijs. Die keuze hing mede samen met de gratis-toegangsregeling voor jongeren. De belangrijkste projecten maakten onderdeel uit van de grotere exposities. Daarnaast werd samengewerkt met andere instellingen in en buiten 's-Hertogen-bosch aan gemeenschappelijke, op jongeren gerichte projecten.

Activiteiten gericht op het onderwijs

Voor de tentoonstelling *Spreken is zilver, kijken is goud* werd samengewerkt met Malmberg. Samen met deze uitgeverij gaf het museum een themabulletin *Spreekwoorden en gezegden* uit voor het basisonderwijs. Dwars door de tentoonstelling liep ook een speciale kindertentoonstelling over spreekwoorden en gezegden. In de tentoonstellingsperiode van *Kunst rond 1900* vond het Erasmusfestival plaats. In het kader van dit festival, waarvan design het thema was, zijn twee onderwijsactiviteiten georganiseerd. Deze activiteiten sloten goed aan bij *Kunst rond 1900*. Activiteit I: 'Het alledaagse gedecoreerd' was een programma gericht op brugklasleer-

lingen HAVO/VWO en derdeklassers VMBO. Na een inspiratietocht door de tentoonstelling, gingen de leerlingen zelf aan de slag. In de als workshopruimte omgebouwde projectkamer decoreerden zij kledingstukken met patronen, die kunstenaars rond 1900 ook gebruikten of gebruikt zouden kunnen hebben. 'Kijk' (activiteit II) richtte zich op groep 1 en 2 van het basisonderwijs. In samenwerking met het Koning Willem I - college (opleiding onderwijsassistent) uit Den Bosch werd er een 'kunstrijkprogramma' voor kleuters ontwikkeld.

Bij de archeologische opstelling *De Bronsschat* werd een onderwijsprogramma ontworpen bestaande uit een rondleiding en een zelfstandig uit te voeren opdracht. De rondleiders gebruiken replica's bij het vertellen van hun verhaal. De leerlingen gaan in kleine groepjes met 'archeologische koffertjes' op onderzoek uit en komen zo meer te weten over de werkzaamheden van de archeoloog en archeologische vondsten. En over de invloed van de Romeinen op de Bataven. Dit laatste komt ook uitvoerig aan bod in de rondleiding zelf.

De speurkaart *Grazen in het groen*, die bezoekers helpt bij het 'grazen naar kunst' in de museumtuin is eveneens bestemd voor de jongere bezoeker en gericht op de moderne kunstwerken in de museumtuin.

Activiteiten gericht op de volwassen bezoeker

Bij de nieuwe Van Gogh-opstelling werd een computerprogramma geplaatst over de relatie tussen het werk van Van Gogh en de foto's van zijn tijdgenoten Victor de Buck en Joseph Gindra.

Ook voor de 'Vier jaargetijden' van David Teniers werd in 2006 een computerprogramma gemaakt. Veel interactieve presentaties werden gebruikt in de zomerexpositie *Spreken in zilver, kijken is goud*. Op vele punten in de expositie konden bezoekers nadere informatie opvragen en hun eigen kennis over spreekwoorden en gezegden toetsen. Dat dit zeer op prijs werd gesteld bleek uit de enthousiaste reacties in de pers op deze werkwijze. Bij de expositie *Kunst rond 1900* werden naar analogie van vorige projecten een vorm van gesproken A-teksten geïntroduceerd waarbij de bij uitstek deskundige Frans Leidelmeijer, onder meer bekend van het programma 'Tussen Kunst en Kitch' op ieder onderdeel van de expositie een gesproken toelichting gaf.

Door het jaar heen werden verschillende lezingen georganiseerd, meestal in samenhang met lopende exposities, soms inspelend op actuele ontwikkelingen. De drukst bezocht lezing was die over Jeroen Bosch op november 2006 die door maar liefst 230 mensen werd bezocht.

Rondleidingen/rondleiders

Halverwege 2006 verviel het onderscheid rondleiders en museumdocenten. Dit betekent dat in principe alle rondleiders onderwijsgroepen kunnen rondleiden. Omdat niet alle rondleiders eenzelfde niveau van kennis hebben is een begin gemaakt met het maken van een speciaal pakket dat aan alle (toekomstige) rondleiders te beschikking kan worden gesteld en dat als uitgangspunt kan dienen bij de oriëntatie op het Noordbrabants Museum.

Het aantal rondleidingen dat werd gegeven door de medewerkers van het museum bedraagt 475. 137 hiervan waren rondleidingen voor basisscholen, 178 voor het voortgezet onderwijs. Daarnaast werden er ook rondleidingen verzorgd door externen, zoals de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosche en de gidsen van de VVV. Het basisonderwijs heeft een voorkeur voor de stadsgeschiedenis en de archeologie, het voortgezet onderwijs kiest onder meer voor de Wereld van Bosch. Voor veel scholen blijft overigens, ondanks de gratis entree, de prijs voor de rondleidingen een bezwaar. Het museum zoekt naar mogelijkheden hoe voor dit probleem een aanvaardbare oplossing kan worden gevonden. In 2006 werd geconstateerd dat er bij het onderwijs behalve naar rondleidingen een grote vraag is naar speurtochten en andere opdrachten rondom de vaste collectie. In 2007 zal een basisaanbod op dit gebied ontwikkeld worden dat gratis via de website te downloaden is.

Samenwerking

Het samenwerken met talrijke instellingen op het gebied van onderwijs en cultuur is een vaste taak van de afdeling geworden. Een volledige opsomming van die projecten en relaties zou te ver voeren. Een voorbeeld dat leidde tot een concreet educatief project was 'De Romeinse leskist' die samen met Erfgoed à la carte (gecoördineerd door het erfgoedhuis Brabant) is ontwikkeld. Vanwege het succes van dit project werd besloten om samen met verschillende Bossche instellingen in 2007 een soortgelijke kist te maken rondom het thema middeleeuwen. Daarnaast werd samen met zeven andere musea en uitgeverij Zwijsen gewerkt aan een nieuwe geschiedenismethode voor het basisonderwijs, genaamd *De Trek*. De collectie van het Noordbrabants museum sluit aan bij één van de modules van deze methode. In het lesboek is een museumpagina opgenomen met informatie over het museum en zijn

collectie. In het werkschrift staan opdrachten die leerlingen deels op school en deels in het museum beantwoorden.

In september 2006 was het museum één van de Bossche culturele instellingen, die mee deed aan het B - there jongerenfestival. In het kader van dit festival werden op verschillende plaatsen in de stad, activiteiten voor jongeren georganiseerd. In de museumtuin vonden drie activiteiten plaats, die redelijk succesvol waren. Het aantal bezoekers echter viel tegen. Het museum heeft met andere projecten aanzienlijk meer succes, zoals met de Uitloktag.

In 2006 werd tenslotte het project 'Verhalen over Brabant' afgerond dat nog voortkwam uit het samenwerkingsproject in het kader van de presentatie van de Brabantse Culturele Biografie. Het betrof een educatieve CD met een interactief programma waarmee kinderen hun eigen Brabantse collectie kunnen samenstellen uit het bezit van de drie participerende musea (Noordbrabants Museum, Nederlands Textielmuseum en het Museum voor Religieuze Kunst).

COMMUNICATIE en PR

De groeiende betekenis van het internet als communicatiemedium had ook in 2006 invloed op het communicatiebeleid. Ten behoeve van de expositie Zicht op Brabant verliepen de contacten met de honderden fotografen en met de pers vrijwel geheel via dit medium. Voor dat doel was een aparte internetsite gecreëerd. Het grote aantal reacties bewijst het succes van deze benadering. Ook de trend van professionalisering van de internet-media zet zich door. Dit leidt tot kostenstijgingen voor internetdiensten die enkele jaren geleden nog gratis beschikbaar waren.

De publiciteit voor het museum loopt langs twee stromen. In de eerste plaats wordt aandacht gevraagd voor het museum als geheel, vooral voor de vaste presentatie en daarmee verbonden activiteiten. Voor 2006 wordt daarbij gedacht aan de vernieuwing van de vaste presentatie met de Van Gogh-uitbreiding en de kleine (vaste) tentoonstelling over de bronsschat van Nistelrode. In de tweede plaats de publiciteit voor wisseltentoonstellingen en daarmee samenhangende evenementen.

Externe communicatie

Keer op keer lukt het om bij nieuwe tentoonstellingen *free-publicity* te genereren in kranten of tijdschriften die nog steeds de belangrijkste informatiebron voor bezoekers zijn. Bij een expositie wordt vanuit de media zo'n 110 tot 150 keer gevraagd om een informatiepakket en de persconferenties aan het begin van iedere grote expositie worden doorgaans erg goed bezocht. Herhaaldelijk was het museum op televisie te zien. *Kunst rond 1900* werd vermeld bij het tv-programma NPS-arena. Een reeks bijdragen leverde het museum aan het programma *Brabant 900* dat wekelijks op Omroep Brabant te zien was. En in de zomer werd ruim aandacht gegeven aan het museum in het Net5 programma Weekendtripper.

Behalve van *free publicity* maakt het museum gebruik van betaalde reclame. In 2006 werd voor het eerst gebruik gemaakt van de Uitspots van Meta de Vries, spots op Radio 1 en 2, spots op Classic-fm en is het museum partner geworden van Uit-in-Brabant. Nieuw was ook de inzet van afficheborden (zogenaamde 'mupi's') bij de invalswegen van Tilburg en Eindhoven in de zomer. Gelet op het voor de warme zomer uitzonderlijk goede resultaat mag vastgesteld worden dat deze acties een positieve invloed hebben gehad op de bezoekersaantallen. Ook de folders en affiche's van het museum zijn een vorm van betaalde reclame. Voor het eerst presenteerde het museum eind april een folder met het jaarprogramma 2006-2007. Dit jaarprogramma is gedrukt in een oplage van 150.000 exemplaren en wordt nog steeds verspreid.

Het Noordbrabants Museum nieuws, dat sinds 2005 nog maar drie keer per jaar verschijnt, kreeg begin 2006 een nieuwe vormgeving. Uit een onderzoek onder de lezers bleek dat het blad nog steeds wordt gewaardeerd.

De website wint als communicatiemedium aan betekenis en dat geldt ook voor de e-berichten, een tweewekelijks digitale nieuwsbrief naar ruim 1700 adressen waarin actuele informatie wordt verspreid.

Interne nieuwsbrief

Een maal per maand ontvangen de museummedewerkers, de vrijwilligers, de rondleiders, de leden van de Raad van Toezicht en de bestuursleden van de Stichting Vrienden de interne nieuwsbrief met formele en informele wetenswaardigheden over het museum.

Samenwerking andere organisaties

De *samenwerking* met derden speelt een grote rol in de externe communicatie.

Nieuw was de deelname aan de SeniorenExpo van de Unie KBO begin van het jaar in Veldhoven. Ook toen bleek nog eens hoe bekend het museum is in Brabant. Vele bezoekers vertelden dat ze toch zo genoten hadden van de tentoonstelling *Knus* en dat ze met regelmaat het museum bezoeken. Een veel gebruikt instrument in samenwerking is het inzetten van kortingsacties. Jaarlijks wordt hierover met vele or-

ganisaties een afspraak gemaakt, waarbij het thema van de dan lopende expositie min of meer leidend is voor de keuze van deze relaties. In een aantal gevallen wordt zo'n afspraak aangevuld met speciale ontvangsten of lezingen voor bijvoorbeeld de abonnees van een blad.

Evenementen

Jaarlijks participeert het museum in evenementen zoals het *Nationaal Museumweekend* (4700 bezoekers) en de *Open Monumentendag* (2400 bezoekers). Op die dagen was het museum gratis toegankelijk. Voor de derde keer op rij werd deelgenomen aan de *Week van de geschiedenis* tijdens de herfstvakantie met gratis rondleidingen voor volwassenen en kinderen.

Nieuw dit jaar was *Schatten van Brabant*, een initiatief van de provincie Noord-Brabant. De hele maand oktober vond in dit kader iedere zondag een gratis rondleiding plaats over de geschiedenis van Brabant. Dit in verband met het 900-jarig bestaan van Brabant. Ook deze rondleidingen zijn bijzonder goed bezocht. Als staartje van deze manifestatie vond in november nog het *Brabants Museumweekend* plaats. Tijdens dit weekend toonde het museum voor het eerst de Van Gogh presentatie en het Romeins wijnservies. Het museum was gratis toegankelijk samen met een tiental andere grote musea in Brabant. Het museum werd in deze week door meer dan 4000 bezoekers bezocht.

De evenementen zorgen voor een grote toeloop maar ook voor kleine initiatieven is het museum een ontmoetingsplek. Zo stelde het museum wederom de Statenzaal ter beschikking voor het festival *November Music*. De *Stichting Kinderen en Poëzie* kreeg de gelegenheid om in de Statenzaal een activiteit te organiseren voor de Nationale Gedichtendag. De Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch kreeg alle medewerking bij de organisatie van een open dag over Bossche stadstuinen. Ook nam het museum deel aan het *Erasmusfestival* met de tentoonstelling *Dutch Village*.

Publieksonderzoek

Het museum nam in geheel 2006 deel aan de Museummonitor, uitgevoerd door TNS-Nipo. Daarnaast worden er kleinere steekproeven genomen en vanaf eind 2006 is het mogelijk om postcodegegevens van alle bezoekers via de kassa te registreren.

Deze onderzoeken leveren weinig nieuwe informatie op ten opzichte van wat van eerdere jaren bekend is. Bezoekerscijfers, doelgroepen, motieven en bronnen van informatie vertonen over de afgelopen jaren een min of meer stabiel beeld. Het meest opmerkelijke is de stijging van het aantal mensen dat internet gebruikt als informatiebron over activiteiten in het museum. In 2004 was dat 5% van het totaal, in 2006 13%.

Enkele punten uit de museummonitor waarin het Noordbrabants Museum in positieve of negatieve zin afsteekt ten opzicht van andere cultuurhistorische musea kunnen worden aangestipt:

In de eerste plaats het verschil in gemiddelde leeftijd van de bezoekers. Jongeren en kinderen zijn daarin minder aanwezig dan in vergelijkbare musea. Het is een bekend probleem dat vraagt om een aanpassing van met name de vaste presentatie. Er is echter voor gekozen die aanpassing pas in het verbouwde museum vorm te geven. In aansluiting op dit punt scoort ook de kindvriendelijkheid lager dan in de vergelijkingsgroep. Verder is het buitenlandse bezoek slechts ongeveer de helft van het aantal in vergelijkbare instellingen. Het herhalingsbezoek ligt met 65% ruim 20% hoger dan elders; het museum weet mensen dus vast te houden. De gemiddelde verblijfsduur ligt met 110 minuten ongeveer 20% korter dan in andere musea. De naamsbekendheid van het museum ligt rond 5% hoger dan elders.

Het museum heeft ook onderzocht hoe de lezers van het Noordbrabants Museumnieuws over dit blad denken. Uit dit onderzoek blijkt dat dit blad nog steeds in een behoefte voorziet en dat het merendeel van de lezers tevreden is over de opzet. De belangrijkste minpuntjes zijn het formaat dat men graag wat kleiner zou zien en de matige papierkwaliteit.

4. Bedrijfsvoering

Bibliotheek en documentatie

De bibliotheek sluit met haar collectie boeken, documentatie en audiovisuele media nauw aan bij de historische en kunstcollectie die het museum beheert. De bibliotheek is in principe alleen beschikbaar voor medewerkers van het museum maar is op verzoek ook voor derden toegankelijk. De gehele collectie boeken en media is inmiddels digitaal ontsloten. Door de koppeling van databases van bibliotheek en museum wordt de intern aanwezige informatie over de museumcollectie inzichtelijk gemaakt. Eind 2006 heeft de documentaliste een notitie geschreven over de omvorming van bibliotheek- en documentatiecentrum naar informatiecentrum. Uitgangspunt vormt verdere digitalisering van de informatie over en betrekking hebbende op de collectie van het museum, waarbij Adlib MuseumPlus nog meer dan voorheen een spilfunctie zal gaan vervullen.

Huisvesting

In goede samenwerking met het bureau huisvesting van de provincie Noord-Brabant werd een goed functionerende technische huisvesting gerealiseerd. Regelmatig werden inspecties, controles en onderhoud uitgevoerd aan gebouwen, terreinen en installaties.

In de extreem warme zomer deden zich voor het tweede jaar op rij problemen voor met het goed laten functioneren van de systemen van klimaatbeheersing. Wanneer zulke lang aanhoudende perioden van warmte een regelmatig terugkerend verschijnsel gaan worden zal dit grote gevolgen hebben voor de geschiktheid van bepaalde ruimten in het museum voor het exposeren van klimaatgevoelige materialen.

Ook in dit verslagjaar legde het beheer van het pand Waterstraat 16-18 extra druk op taken van beheer en veiligheid. Met name de benedenverdieping van dit pand was vrijwel het hele jaar in gebruik ten behoeve van onder meer de projectgroepen die de aanstaande verbouwing voorbereiden.

Met de Gemeente 's-Hertogenbosch en de Brandweer werden het museumcomplex, en de organisatie van het bedrijf getoetst aan de eisen die gesteld worden aan een gebruiksvergunning. Na het aanbrengen van enkele aanpassing werd geheel voldaan aan de eisen.

Medezeggenschap

In april 2006 is een andere invulling gegeven aan de medezeggenschapsvergadering door het instellen van een medezeggenschapscommissie (MZC) van vier personen. Door de aanwezigheid van deze commissie hebben de werknemers een grotere en meer actieve rol in de vergaderingen. De directie stelt de MZC op de hoogte van voor de organisatie belangrijke ontwikkelingen en betreft de MZC in een vroeg stadium bij op handen zijnde beslissingen. De MZC fungeert als klankbord voor zowel personeel als directie.

BALANS PER 31 DECEMBER 2006

	31-12-2006	31-12-2005
ACTIVA		
Vaste activa		
Kunst- en historische voorwerpen		p.m
Materiële vaste activa	115.026	111.059
	-----	-----
subtotaal:	116.026	111.059
Flottende activa		
Debiteuren	52.197	48.516
Subsidies Provincie Noord-Brabant	53.000	115.863
Overige subsidies / bijdragen	91.470	51.013
Diverse vorderingen/vooruitbetalingen	172.159	70.119
	-----	-----
subtotaal:	368.826	285.511
Liquide middelen		
Kas	11.732	14.072
Banken	1.476.488	1.976.946
	-----	-----
subtotaal:	1.488.220	1.991.018
	-----	-----
TOTAAL ACTIVA	1.972.072	2.387.588
Kunst- en historische voorwerpen in bruikleen ontvangen	p.m	p.m
PASSIVA		
Fondsen en voorzieningen		
Aankoopfonds	76.959	48.838
Fond bijzondere aankopen	638.078	622.515
Risico-egalisatiefonds	187.376	187.376
Reorganisatievoorziening	189.187	189.187
Voorziening aanloopkost. Nieuwbouw	150.000	150.000
Onderhoudsvoorzieningen	68.994	77.195
	-----	-----
subtotaal:	1.310.594	1.275.111
	-----	-----
Kortlopende schulden		
Crediteuren	244.738	122.357
Nog te besteden subs. en bijdragen	102.355	17.598
Overige schulden	314.385	972.522
	-----	-----
subtotaal:	661.478	1.112.477
	-----	-----
TOTAAL PASSIVA	1.972.072	2.387.588
Kunst- en historische voorwerpen in bruikleen ontvangen	p.m	p.m

REKENING VAN LASTEN EN BATEN 2006

	Rekening 2006	Begroting 2006	Rekening 2005
LASTEN			
Personeelskosten	1.554.936	1.650.000	1.656.794
Huisvestingskosten	393.209	405.747	392.976
Bedrijfskosten	195.514	189.820	214.561
Collectiekosten	184.785	208.400	222.705
Activiteiten	544.179	598.100	1.380.054
Afschrijvingen	51.591	53.000	45.880
TOTAAL LASTEN	2.924.214	3.105.067	3.912.970
BATEN			
Subsidiegelden	2.270.926	2.341.567	2.659.074
Eigen inkomsten	699.889	763.500	1.494.004
TOTAAL BATEN	2.970.815	3.105.067	4.153.078
RESULTAAT	46.601	-	240.108

Colofon

Tekst:

Ingrid van Berlo, Paul Huys Janssen, Carolien Verweij, Jan van Laarhoven, Helmie van Limpt, Charles de Mooij, Leo van Rozendaal, Joost Seweuster, Chantal Sleutjes, Ingrid Sonderen, Maureen Trapeniers,

Noordbrabants Museum
Verwersstraat 41
Postbus 1004
5200 BA 's-Hertogenbosch
Telefoon 073-6877877 / Fax 073-6877899
info@noordbrabantsmuseum.nl
www.noordbrabantsmuseum.nl